

۲۴۱

شماره ردیف

فلسفه - ۶۴

شماره موضوعی

۱۲ - ۱۳۸۶

■ درآمدی بر معرفت‌شناسی

● مؤلف: غلامرضا قیاضی

● تدوین و نگارش: مرتضی رضایی و احمدحسین شریفی

● ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

● چاپ: زلال کوثر

● نوبت و تاریخ چاپ: اول، تابستان ۱۳۸۶

قیمت: ۱۸۰۰ تومان

● شمارگان: ۱۵۰۰

● دفتر مرکزی: قم، خیابان شهید، کوی ممتاز، پلاک ۳۸
تلفن و نمابر: ۰۲۵۱-۷۷۴۳۳۲۶

● شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
تلفن: ۰۲۵۱-۳۹۳۳۳۲۸ داخلی: ۶۲۹

فهرست مطالب

۱۳	 مقدمه معاونت پژوهش
۱۷	 مقدمه مؤلف
۱۹	 فصل اول: کلیات
۲۱	 درآمد
۲۲	 ضرورت بحث از معرفت‌شناسی
۲۳	 تعریف معرفت‌شناسی
۲۵	 معرفت‌شناسی، دانشی درجه دوم
۲۶	 اقسام معرفت‌شناسی
۲۷	 پیشینه مباحث معرفت‌شناسی
۲۷	 پیشینه معرفت‌شناسی در حوزه اندیشمندان غربی
۲۹	 پیشینه معرفت‌شناسی در حوزه اندیشمندان اسلامی
۳۱	 خلاصه فصل
۳۳	 پرسش‌ها
۳۵	 برای پژوهش بیشتر
۳۶	 برای مطالعه بیشتر
۳۷	 فصل دوم: معرفت‌شناسی و دانش‌های همگن
۳۹	 درآمد

۹۴	 نکته اول:
۹۶	 نکته دوم
۹۷	 ۳. تفاوت در صدق و کذب‌پذیری
۹۸	 ۴. تفاوت در خطاپذیری
۹۹	 ۵. تفاوت در کلیت و جزئیت
۱۰۳	 ۶. تفاوت در تقسیم به تصور و تصدیق
۱۰۶	 ۷. تفاوت در شک‌پذیری
۱۰۶	 ۸. تفاوت در تعلق به معدومات و ممتنعات
۱۰۹	 ۹. تفاوت در امکان حفظ معلوم
۱۱۰	 ۱۰. تفاوت در تفکر و استدلال
۱۱۱	 ۱۱. تفاوت در تقسیم به بدیهی و نظری
۱۱۱	 ۱۲. تفاوت در تلازم نسبت به یکدیگر
۱۱۲	 اشکال اول
۱۱۴	 پاسخ اشکال اول
۱۱۶	 اشکال دوم
۱۱۸	 پاسخ اشکال دوم
۱۱۸	 اشکال سوم
۱۱۹	 پاسخ اشکال سوم
۱۲۰	 ۱۳. تفاوت در قابلیت انتقال به غیر
۱۲۲	 خلاصه فصل
۱۲۴	 پرسش‌ها
۱۲۵	 برای پژوهش بیشتر
۱۲۵	 برای مطالعه بیشتر
۱۲۷	 فصل ششم: بررسی شبهات ناظر به ارزش علم حضوری
۱۲۹	 درآمد
۱۲۹	 ۱. احساسات کاذب

۱۳۰.....	پاسخ.....
۱۳۰.....	۲. مکاشفه‌های شیطانی.....
۱۳۱.....	پاسخ.....
۱۳۱.....	۳. مادی دانستن «من» مجرد.....
۱۳۲.....	پاسخ.....
۱۳۳.....	۴. احساس درد در اعضای قطع شده.....
۱۳۳.....	پاسخ.....
۱۳۴.....	۵. علم حضوری به شناخت‌های کاذب.....
۱۳۵.....	پاسخ.....
۱۳۶.....	۶. کشف‌های متضاد و متعارض.....
۱۳۷.....	پاسخ.....
۱۳۹.....	۷. وجود کشف‌های خردستیز.....
۱۳۹.....	پاسخ.....
۱۴۰.....	۸. پدیدهٔ انسان‌های دو شخصیتی.....
۱۴۱.....	پاسخ.....
۱۴۲.....	۹. عدم تحقق شهود برخی پیامبران.....
۱۴۲.....	پاسخ.....
۱۴۳.....	۱۰. امکان حضوری دانستن علم حصولی.....
۱۴۴.....	پاسخ.....
۱۴۵.....	نتیجه‌گیری و جمع‌بندی.....
۱۴۶.....	خلاصهٔ فصل.....
۱۴۹.....	پرسش‌ها.....
۱۵۰.....	برای پژوهش بیشتر.....
۱۵۱.....	فصل هفتم: نکاتی دربارهٔ شناخت‌های حصولی.....
۱۵۳.....	درآمد.....
۱۵۳.....	هویت علم حصولی.....

مقدمه معاونت پژوهش

حقیقت اصیل‌ترین، جاودانه‌ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسله مؤمنان و عالمان صادق چه جان‌ها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل‌پرستان چه توطئه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن نساخته‌اند. چه تلخ‌واقعیتی است مظلومیت حقیقت، و چه شیرین‌حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین‌رفتنی و نگونسار. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویانی است که در عرصه نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانه دنیا رسته‌اند، و در این میان، نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به‌ویژه اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و جانشینان برحق و گرامی او علیه السلام، برجسته‌ترین است.

دانشمندان نام‌آور شیعه رسالت خطیر و بی‌نظیر خویش را بهره‌گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سیره آن پیشوایان و عرضه آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت‌پرستان حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و جان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار فزون از شمار آثار نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواع ابزارهای پیشرفته سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه‌های گوناگون برای سیطره بر جهان می‌کوشند، رسالت

مقدمه مؤلف

امروزه مسائل و مباحث معرفت‌شناسی در مجامع علمی و دانشگاهی به دلایل و انگیزه‌های گوناگونی مورد بحث قرار می‌گیرد. مسائلی که به دلیل بنیادی بودنشان، همه باورها، از جمله شناخت‌های دینی و اخلاقی، را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند. از این رو، داشتن مبانی معقول و مستحکم در این زمینه می‌تواند ضامن سلامت فکری، دینی و اخلاقی افراد و جامعه باشد. متأسفانه هم‌اکنون در سطح جامعه علمی و دانشگاهی ما به دلیل روند رو به رشد ترجمه متون معرفت‌شناسی غربی، میزان اطلاعات دانشجویان فلسفه و سایر رشته‌های مربوط درباره معرفت‌شناسی غربی به مراتب بیشتر از معرفت‌شناسی اسلامی است. شاید بخشی از این مشکل مربوط به کمبود چشم‌گیر منابع معرفت‌شناسی اسلامی است.

به هر حال، کتاب حاضر درصدد است تا به بخشی از نیاز جامعه علمی ما در این عرصه پاسخ دهد. در این کتاب سعی شده است با تکیه بر مبانی محکم عقلی و برهانی و با استمداد از اندیشه‌های فیلسوفان مسلمان، مهم‌ترین و بنیادی‌ترین مباحث معرفت‌شناسی در سطحی مقدماتی و با نظامی منطقی ارائه شود.

کتاب حاضر در هشت فصل و به صورت کتاب درسی به رشته تحریر درآمده است؛ به این صورت که در ابتدای هر فصل اهداف اصلی آموزشی و انگیزشی مورد نظر بیان شده و در پایان هر فصل نیز افزون بر خلاصه مطالب فصل، پرسش‌هایی ناظر به مطالب آن طراحی و سپس مطالبی با عنوان «برای پژوهش بیشتر» معرفی شده است که می‌تواند راهنمای اساتید و دانش‌پژوهان برای انجام تحقیقات کم‌حجم و مرتبط با مطالب کتاب باشد. انتظار می‌رود استادان و دانش‌پژوهان محترم نیز به این بخش از کتاب اهتمامی

ویژه داشته باشند تا افزون بر پیشرفت آموزشی، با چگونگی پژوهش‌های معرفت‌شناختی نیز، هرچند به صورت مقدماتی، آشنا شوند. انجام این پژوهش‌ها و ارائه آنها توسط دانش‌پژوهان در جمع سایر افراد کلاس و با حضور استاد، فواید فراوان آموزشی و پژوهشی در پی خواهد داشت. همچنین کوشش شده است در پایان هر فصل، منابعی ساده و آسان‌یاب برای مطالعه بیشتر در زمینه مطالب آن فصل معرفی شود تا دانش‌پژوهان با مراجعه به آنها به اطلاعات خود در زمینه معرفت‌شناسی اسلامی عمق بیشتری بخشند.

این کتاب به‌رغم اینکه متنی مقدماتی بوده، بیشتر با هدف تهیه متنی درسی برای دوره‌های مقدماتی آموزش معرفت‌شناسی اسلامی طراحی شده است، تا جایی که نگارنده اطلاع دارد می‌توان گفت جامع‌ترین متن موجود برای مباحث معرفت‌شناسی اسلامی است. امید است که الهام‌بخش محققان و پژوهندگان این عرصه نیز واقع شود.

در پایان گفتنی است این کتاب در حقیقت، صورت تدوین شده درس‌گفتارهای معرفت‌شناسی است که در تابستان سال ۱۳۸۳ در شهر زنجان به دعوت حضرت آیت‌الله حاج شیخ محمدتقی واعظی، نماینده مقام معظم رهبری - دامت برکاته - در استان و امام جمعه محترم زنجان، در جمع تعدادی از طلاب و دانشجویان آن شهرستان ارائه شد. صورت اولیه کتاب حاضر توسط محقق محترم جناب حجة الاسلام آقای مرتضی رضایی آماده شد و سپس توسط جناب حجة الاسلام و المسلمین آقای احمدحسین شریفی به صورت متن درسی و به شکل کنونی آماده گردید. از خدای متعال، اجری درخور کرم خویش برای این عزیزان و همه کسانی که در تهیه و انتشار این اثر نقش داشته‌اند آرزومندم.

غلامرضا فیاضی

یازدهم ذی‌القعدة ۱۴۲۷

سالروز تولد امام رضا (ع)

شهر مقدس قم